

USMERNENIA O KRITÉRIÁCH OSVEDČENÝCH POSTUPOV NA POSILNENIE VYKONÁVANIA PRIORITY 4 EURÓPSKEHO VÝSKUMNÉHO PRIESTORU

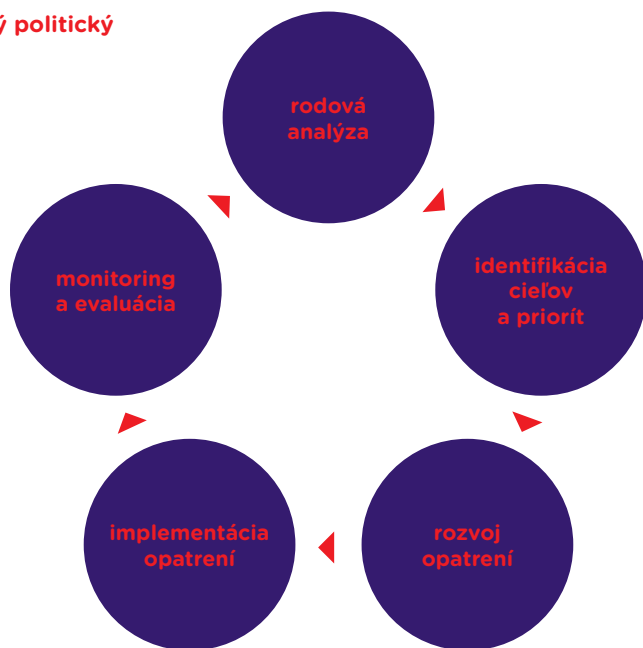
Jedným z cieľov projektu GENDERACTION je podporovať vykonávanie národných plánov Európskeho výskumného priestoru (EVP). Zahŕňa to tvorbu nových politík, ako aj rozvoj súčasných politík rodovej rovnosti vo výskume a v inováciách. Na podporu tohto cieľa sa prostredníctvom projektu GENDERACTION vytvorili osobitné „kritériá osvedčených postupov“, ktoré možno použiť na hodnotenie národných plánov EVP a jednotlivých politík rodovej rovnosti. Kritériá osvedčených postupov, ktoré sú predstavené v tomto informačnom dokumente, slúžia ako východisko pre úvahy o vnútroštátnych politikách a opatreniach na podporu rodovej rovnosti. Podporujú takisto úsilie na vnútroštátnej úrovni o posilnenie efektívnosti a účinnosti súčasných politík rodovej rovnosti. Uplatňovanie kritérií osvedčených postupov bude ilustrované na rakúskom príklade.

Rodová rovnosť vo výskume a v inováciách

Členské štáty EÚ sú prostredníctvom **plánu EVP** povinné zavádzať a vykonávať opatrenia na dosiahnutie spoločného Európskeho výskumného priestoru. V rámci priority plánu EVP č. 4 by sa mali vykonať opatrenia na podporu rodovej rovnosti alebo uplatňovania *gender mainstreamingu*

v oblasti vedy a výskumu. V pláne EVP boli sformulované **tri hlavné ciele v oblasti rodovej rovnosti**: 1. rovnaký prístup žien a mužov do všetkých oblastí a hierarchických úrovní vedy a výskumu, 2. odstránenie štrukturálnych prekážok v kariére žien a zvýšenie percentuálneho podielu žien na rozhodovacích pozíciách a 3. začlenenie rodovej dimenzie do obsahu výskumu a výučby.

Kompletný politický cyklus

Krajiny EVP vykonali v rámci svojich národných akčných plánov približne 100 politík a opatrení. Tie zahŕňali rozličné prístupy, sledovali rôzne ciele a zameriavali sa na viaceré cieľové skupiny. Hoci mnohé krajiny zaviedli politiky rodovej rovnosti, pokrok smerom k dosiahnutiu rodovej rovnosti je stále pomalý, čo vedie k potrebe ďalšieho rozvoja iniciatív. S cieľom posúdiť politiky, ako aj potenciálnu nevyhnutnosť ďalšieho rozvoja sa prostredníctvom projektu GENDERACTION vypracovali kritériá osvedčených postupov.

V nasledujúcej časti sú uvedené politiky alebo opatrenia súvisiace s kritériami osvedčených postupov. Nadväzujú na ne príklady toho, ako uplatňovať tieto kritériá v konkrétnych prípadoch.

Kritériá osvedčených postupov

Vytváranie a vykonávanie opatrení v oblasti rodovej rovnosti vo vede a výskume by sa mali zahrnúť do celkového **cyklu politik** (May, Wildavsky 1978; Bergmann, Pimminger 2004). Rakúsko sa rozhodlo riadiť týmto prístupom a stanovilo ciele a priority politiky rodovej rovnosti na základe analýzy súčasného stavu v oblasti rodovej rovnosti (rodová analýza). Ďalším krokom bolo navrhnúť opatrenia na dosiahnutie požadovaných cieľov a ich vykonanie. Vykonávanie týchto opatrení sa neustále monitorovalo. Ideálne by sa okrem monitorovania opatrení malo vykonávať aj ich hodnotenie, a to buď počas ich vykonávania, aby sa určili východisko-

vé body pre ich ďalší rozvoj, alebo *ex post* na meranie ich účinnosti.

Konkrétne sa v rámci projektu GENERACTION ako opatrenia v oblasti rodovej rovnosti stanovili nasledujúce **kritériá osvedčených postupov**. V súlade s týmito kritériami opatrenia musia:

- vychádzať z empirickej analýzy problému (**rodová analýza**),
- **konkrétne** sa zamerať aspoň na jeden z troch **cieľov** politiky rodovej rovnosti,
- určiť **presné ciele a cieľové skupiny**,
- byť založené na explicitnej **teoretickej základni programu** (t. j. musia vychádzať zo súboru predpokladov, prečo a ako by opatrenie malo dosiahnuť svoj cieľ a cieľovú skupinu),
- **zapájať príslušné skupiny účastníkov** do zavádzania a vykonávania opatrení,
- zabezpečiť dostatočné ľudské a finančné **zdroje**,
- viesť k **významným a udržateľným výsledkom**,
- zahŕňať **informačnú a komunikačnú stratégiu** (t. j. poskytovať spätnú väzbu o činnostiach, výsledkoch a výzvach v rámci organizácie aj mimo nej),
- podliehať **monitorovaniu**, na základe ktorého sa poskytne pravidelná spätná väzba o vykonávaní opatrení, a
- podliehať **hodnoteniu**.

Tieto kritériá osvedčených postupov môžu používať všetci, ktorí sa podieľajú na navrhovaní a vykonávaní opatrení, aby tak mohli prehodnotiť súčasné opatrenia a určiť možné východiskové body pre ich ďalší rozvoj.

Uplatňovanie kritérií osvedčených postupov na konkrétnom príklade - dohoda o výsledkoch

V tejto časti sú opísané možnosti uplatňovania týchto kritérií s použitím príkladu rakúskych dohôd o výsledkoch na roky 2019 – 2021 s verejnými univerzitami. Úvahy o politikách týkajúcich sa kritérií („kontrola

kritérií“) poukazujú na oblasti, v ktorých je potrebné zlepšenie. Výsledkom tohto procesu úvah bude stanovenie ďalších krokov, ktoré má federálne ministerstvo spolu s univerzitami v pláne podniknúť na posilnenie účinnosti politik a opatrení v oblasti rodovej rovnosti.

Rakúske Federálne ministerstvo školstva, vedy a výskumu vedie rokovania o dohodách o výsledkoch na obdobie troch rokov so všetkými 22 verejnými univerzitami. Prostredníctvom týchto dohôd sa zaznamenávajú relevantné ciele a iniciatívy (v tomto prípade v oblasti rodovej rovnosti) každej organizácie. Pokiaľ ide o obsah, federálne ministerstvo poskytuje univerzitám vzorovú dohodu o výsledkoch (pracovný nástroj) vopred, a to na základe rakúskeho národného plánu rozvoja pre verejné univerzity (2019 – 2024). V rámci tohto príkladu boli určené oblasti, na ktoré je potrebné sa zamerať, vrátane sociálnych cieľov.

Počas celého procesu rokovania o dohode o výsledkoch je nevyhnutné zabezpečiť dodržiavanie kritérií osvedčených postupov. V ďalšej časti sú uvedené úvahy federálneho ministerstva o nástroji „dohoda o výsledkoch“ vychádzajúce z kritérií osvedčených postupov, ktoré sa používajú na určenie oblastí, v ktorých je potrebný ďalší rozvoj.

Pozitívne aspekty úvah: kritériá „osvedčených postupov“, ktoré už boli splnené

- Špecifikácie ministerstva sú založené na dôkazoch. Po prvýkrát boli ciele v súvislosti so zvýšením percentuálneho podielu žien na profesorských pozíciách a na vyšších stupňoch akademických kariér (kaskádový model) špecifikované podľa (potenciálneho) podielu žien na vedecských pozíciách a zahŕňajú koordinované opatrenia.
- Ciele sa zameriavajú aspoň na jeden z troch hlavných cieľov v oblasti rodovej rovnosti (zastúpenie, štruktúra/postupy, obsah výskumu a výučby).

- Univerzity sa ako zúčastnené strany zapájajú do rokování (koordinácia medzi federálnym ministerstvom a univerzitami): komunikácia medzi federálnym ministerstvom a univerzitami sa uskutočňuje formou usmerňovaných rozhovorov (4 – 5 zasadnutí za jedno obdobie).
- Dosiahnutie cieľov sa monitoruje prostredníctvom výročnej správy zameranej na intelektuálnu kapacitu univerzity, ktorá zároveň obsahuje ukazovatele rodovej rovnosti a vysvetlenia, napríklad ukazovatele rodového zastúpenia pri vymenúvaní riadnych profesorov.

Identifikované oblasti, kde je potrebné ďalšie zlepšenie: kritériá, ktoré doposiaľ neboli zavedené na dostatočnej úrovni

Pri úvahách o nástroji dohôd o výsledkoch sa objavilo niekoľko problematických aspektov, ktoré si vyžadujú ďalší rozvoj.

- Federálne ministerstvo má príliš málo informácií o návrhu a kvalite opatrení v oblasti rodovej rovnosti na univerzitách (napríklad o tom, z ktorých koncepcií rodovej rovnosti vychádzajú opatrenia) na posúdenie hlavnej teoretickej základne programu.
- Federálne ministerstvo má príliš málo informácií o využívaní zdrojov, pokiaľ ide o vykonávanie opatrení, a to z dôvodu vysoko agregovaného zostavovania rozpočtu. Preto nie je možné posúdiť finančné a ľudské zdroje poskytnuté na vykonávanie politik rodovej rovnosti.
- Federálne ministerstvo má príliš málo informácií o účinkoch a udržateľnosti intervencií v oblasti rodovej rovnosti, pretože hodnotenie politik rodovej rovnosti na úrovni univerzity ešte nie je štandardným postupom. Iba niektoré univerzity vykonávajú hodnotenia s cieľom pokračovať vo vývoji opatrení v nasledujúcom období.

Pre reflexiu a (ďalší) vývoj politik rodovej rovnosti použite kritériá dobrej praxe.

Tieto nedostatky v hodnotení bránia federálnemu ministerstvu diskutovať o účinnosti opatrení/programov a stimulovať ďalší rozvoj v záujme zlepšenia výkonnosti jednotlivých univerzít. Takéto nedostatky takisto sťažujú výber „hlavných projektov“, ktoré by sa mali predstaviť širšej verejnosti a iným inštitúciám vysokoškolského vzdelávania ako príklady.

V roku 2018 federálne ministerstvo vypracovalo brožúru vrátane porovnávacej prezentácie súčasného stavu rodovej rovnosti na univerzitách a vyzdvihlo príklady osvedčených postupov na týchto univerzitách. Zo spätnej väzby vyplýva, že univerzity môžu byť motivované vizualizáciou svojho výkonu.

Záver a odporúčania

Na posilnenie účinnosti opatrení v oblasti rodovej rovnosti v rámci dohôd o výsledkoch a na podporu procesu úvah o súčasných a plánovaných opatreniach v oblasti rodovej rovnosti vykonáva federálne ministerstvo tieto stratégie:

- **Šírenie** – distribúcia, diskusia a výber oblastí, v ktorých sa majú uplatňovať „kritériá osvedčených postupov“ na vysokých školách a vo výskumných inštitúciách

(napr. rakúske Federálne ministerstvo školstva, vedy a výskumu použilo tieto kritériá v procese interných úvah o politikách rodovej rovnosti a predstavilo ich v širšom politickom kontexte prostredníctvom zoznamovacích stretnutí s univerzitami, Rakúskou akadémiou vied a Ústavom vedy a techniky v Rakúsku).

- **Úvahy** – inštitúcie by mali zhodnotiť súčasné opatrenia v oblasti rodovej rovnosti na základe explicitných kritérií s cieľom určiť, ako ich možno ďalej rozvíjať a zabezpečiť tak dosiahnutie vyššej účinnosti.
- **Interakcia** – uskutočňovanie výmeny skúseností medzi inštitúciami vysokoškolského vzdelávania (budovanie komúnít na výmenu osvedčených postupov), napríklad prostredníctvom organizovania moderovaných seminárov („netreba znovu objavovať Ameriku“).
- **Výber „hlavných projektov“ a ich zviditeľnenie** – vhodným zdrojom poznatkov je súbor nástrojov doplnený príkladmi najlepších postupov, ktorý vytvorilo združenie GENDERPLATTFORM¹.

Odkazy

Bergmann, Nadja; Pimminger, Irene (2004) *Praxishandbuch Gender Mainstreaming. Konzept, Umsetzung, Erfahrungen*. Wien: L&R Sozialforschung.

BMBWF (2018) *Gleichstellung in Wissenschaft und Forschung*. Wien.

European Commission (2019) *European Research Area. Progress Report 2018*. Brussels.

GENDERACTION Horizon 2020 Project 741466 (2018) *Report on national roadmaps and mechanisms in ERA priority 4*.

May, Judith V.; Wildavsky, Aaron B. (eds.) (1978) *The Policy Cycle*. Beverly Hills/London: Sage.

1 | GENDERPLATTFORM je združenie organizácií, ktoré sú podľa zákona o univerzitách poverené koordináciou rodovej rovnosti, podporou žien, ako aj výskumom v oblasti rodovej rovnosti a jej výučbou na rakúskych univerzitách. Súbor nástrojov združenia GENDERPLATTFORM zahŕňa rôzne stratégie, programy, iniciatívy a projekty v oblasti rovnosti, ktoré sa zavádzajú a uplatňujú na rakúskych univerzitách. Uvedený súbor nástrojov je dostupný na internetovej stránke www.genderplattform.at. V súčasnosti je súbor nástrojov dostupný len v nemeckom jazyku. V blízkej budúcnosti sa sprístupní aj verzia v anglickom jazyku.

Príloha: Základné informácie o kontexte rakúskeho národného akčného plánu

V Rakúsku sa za posledné roky zaviedlo široké spektrum rôznych politík rodovej rovnosti. Konkrétnejšie došlo k zavedeniu nástrojov kombinujúcich právne formulované ciele v oblasti rodovej rovnosti s ich decentralizovaným vykonávaním. Tieto nástroje zahŕňali dohody o výsledkoch, na základe ktorých sa dohodli konkrétne ciele a opatrenia v oblasti rodovej rovnosti medzi rakúskym Federálnym ministerstvom školstva, vedy a výskumu, univerzitami a výskumnými inštitúciami.

V rámci plánov EVP Rakúsko zlúčilo existujúce činnosti v rámci politík rodovej

rovnosti a inštitucionalizovalo spoluprácu medzi rôznymi oddeleniami v oblasti vedy a výskumu (napríklad prostredníctvom zasadnutí EVP za okrúhlym stolom). Pri porovnaní plánov EVP je Rakúsko jednou z krajín, ktoré sformulovali komplexný súbor opatrení v oblasti rodovej rovnosti zameraných na všetky tri ciele EVP v oblasti rovnosti a podnikli konkrétne kroky na ich vykonávanie (pozri GENDERACTION 2018). Napriek existencii komplexného súboru politík však riešenie otázky rodovej nerovnosti postupuje veľmi pomaly (Európska komisia, 2019). V aktuálnej správe o pokroku EVP sa Rakúsko zaraďuje do skupiny krajín s podpriemerným pokrokom v oblasti rodovej rovnosti. Preto je potrebné ďalej rozvíjať a posilňovať vykonávanie súčasných opatrení.

Kontaktujte nás:

www.genderaction.eu
info@genderaction.eu
[@GENDERACTION_EU](https://twitter.com/GENDERACTION_EU)

Tento projekt je financovaný z programu Európskej únie Horizont 2020 – rámcový program pre výskum a inováciu na základe dohody o grante č. 741466.

Vyhlasenie: Názory a stanoviská uvedené v tomto dokumente sú výlučne názormi a stanoviskami uvedeného projektu, a nie Európskej komisie. Európska komisia nenesie žiadnu zodpovednosť za možné použitie informácií, ktoré materiály obsahujú.